

Υπηρεσία Τύπου και
Πληροφόρησης

Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ ΤΥΠΟΥ αριθ. 74/16

Λουξεμβούργο, 13 Ιουλίου 2016

Προτάσεις της γενικής εισαγγελέα στην υπόθεση
C-188/15, Bougnaoui και ADDH κατά Micropole SA

Κατά τη γενική εισαγγελία E. Sharpston, επιχειρηματική πολιτική που απαιτεί από υπάλληλο να αφαιρεί την ισλαμική μαντίλα της κατά την επαφή με τους πελάτες της επιχειρήσεως εισάγει άμεση διάκριση

Μια απολύτως ουδέτερη ενδυματολογική πολιτική μπορεί επίσης να εισάγει έμμεση διάκριση, η οποία δικαιολογείται μόνον όταν είναι ανάλογη προς την επίτευξη θεμιτού σκοπού, συμπεριλαμβανομένων των συμφερόντων της επιχειρήσεως του εργοδότη

Η Α. Bougnaoui, γυναίκα μουσουλμανικού θρησκειύματος, προσελήφθη ως μηχανικός μελετών από την εταιρία Micropole SA, εταιρία παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών πληροφορικής. Στις 15 Ιουλίου 2008 συνήφθη η σύμβαση εργασίας της. Ευρισκόμενη στην εργασία της, η Α. Bougnaoui φορούσε, σε χρονικά διαστήματα της επιλογής της, ισλαμική μαντίλα η οποία κάλυπτε το κεφάλι της αλλά άφηνε εκτεθειμένο το πρόσωπο.

Στο πλαίσιο των καθηκόντων της, η Α. Bougnaoui όφειλε να συναντά τους πελάτες της Micropole στα καταστήματά τους. Κατόπιν καταγγελίας πελάτη της Micropole, σύμφωνα με την οποία η μαντίλα που έφερε η Α. Bougnaoui προκάλεσε «αμηχανία» στους υπαλλήλους του, και σχετικού αιτήματός του ότι «δεν πρέπει να υπάρχει πέπλο την επόμενη φορά», της ζητήθηκε από τη Micropole να επιβεβαιώσει ότι κατά την επόμενη επίσκεψή της θα έχει συμμορφωθεί με το αίτημα του πελάτη. Εκείνη, ωστόσο, αρνήθηκε να αφαιρέσει τη μαντίλα και στις 22 Ιουνίου 2009 απολύθηκε. Η Micropole ισχυρίστηκε ότι η άρνηση της υπαλλήλου να συμμορφωθεί κατέστησε πλέον αδύνατη την εκτέλεση των καθηκόντων της για λογαριασμό της εταιρίας. Η Α. Bougnaoui προσέβαλε την απόφαση απολύσεώς της ενώπιον των γαλλικών δικαστηρίων.

Το Cour de cassation, ενώπιον του οποίου εκκρεμεί η υπόθεση, ζήτησε από το Δικαστήριο να διευκρινίσει κατά πόσον η απαίτηση να μην χρησιμοποιείται ισλαμική μαντίλα κατά την παροχή προς τους πελάτες συμβουλευτικών υπηρεσιών πληροφορικής μπορεί να θεωρηθεί «ουσιαστική και καθοριστική επαγγελματική προϋπόθεση» και ως εκ τούτου να κριθεί ότι δεν εμπίπτει στην απαγόρευση διακρίσεων λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων που προβλέπεται από την οδηγία 2000/78¹.

Με τις σημερινές της προτάσεις, η γενική εισαγγελέα E. Sharpston επισημαίνει τις σημαντικές αποκλίσεις που υφίστανται μεταξύ των νομικών συστημάτων των κρατών μελών αναφορικά με τη χρήση θρησκευτικής ενδυμασίας και θρησκευτικών συμβόλων στον εργασιακό χώρο. Τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο για τους υπαλλήλους του δημόσιου τομέα. Δεδομένου όμως ότι η παρούσα υπόθεση αφορά σχέση εργασίας του ιδιωτικού τομέα, η γενική εισαγγελέα περιορίζει τις παρατηρήσεις της μόνο σε αυτόν. Θεωρεί ότι η ελευθερία του ατόμου να εκδηλώνει τη θρησκεία ή τις πεποιθήσεις του, ως αναπόσπαστο μέρος της ελευθερίας της θρησκείας, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας. Η Α. Bougnaoui υπέστη δυσμενή μεταχείριση λόγω της θρησκείας της, καθώς άλλος ή άλλη μηχανικός σχεδιασμού που στη θέση της δεν θα είχε επιλέξει να εκδηλώσει τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις δεν θα είχε απολυθεί. Ως εκ τούτου, σύμφωνα με την πρόταση της γενικής εισαγγελέα, η απόλυση της **Α. Bougnaoui συνιστούσε άμεση διάκριση λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων**. Η απόλυσή της, ωστόσο, θα μπορούσε να είναι νόμιμη αν ισχύει μία από τις παρεκκλίσεις που προβλέπονται στην οδηγία.

¹ Οδηγία 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία (ΕΕ 2000, L 303, p. 16).

Η οδηγία προβλέπει ότι σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να εξαιρεθεί από το πεδίο εφαρμογής της διαφορετική μεταχείριση που άλλως θα συνιστούσε διάκριση, αν η διαφορά βασίζεται σε χαρακτηριστικό που αποτελεί «επαγγελματική προϋπόθεση». Η γενική εισαγγελέας θεωρεί ότι η εν λόγω παρέκκλιση πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικώς. Η προϋπόθεση πρέπει να είναι «ουσιαστική και καθοριστική», καθώς και ανάλογη προς τον επιδιωκόμενο θεμιτό σκοπό.

Κατά την άποψη της γενικής εισαγγελέας, η παρέκκλιση δεν μπορεί να εφαρμοστεί στην προκειμένη περίπτωση. Ειδικότερα, **από κανένα στοιχείο δεν προέκυψε ότι η A. Bougnaoui, ως μηχανικός σχεδιασμού, δεν ήταν σε θέση να εκτελέσει τα καθήκοντά της επειδή έφερε ισλαμική μαντίλα. Πράγματι, η επιστολή με την οποία η Microrole κατήγγειλε τη σύμβαση εργασίας αναφερόταν ρητά στις επαγγελματικές της ικανότητες και μόνο.** Η ελευθερία ασκήσεως επιχειρηματικής ελευθερίας συγκαταλέγεται μεν στις γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης, πλην όμως υπόκειται σε περιορισμούς, συμπεριλαμβανομένης της ανάγκης για προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων. Άμεσες διακρίσεις δεν μπορούν να δικαιολογηθούν λόγω πιθανής και μόνον οικονομικής ζημίας που θα μπορούσε να προκληθεί στον εργοδότη.

Στη συνέχεια, η γενική εισαγγελέας εξετάζει τις λοιπές παρεκκλίσεις σχετικά με τις άμεσες διακρίσεις και καταλήγει στο συμπέρασμα ότι στην παρούσα υπόθεση καμία από αυτές δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής.

Πρώτον, η γενική εισαγγελέας απορρίπτει την ιδέα ότι το να απαιτείται από τους εργαζόμενους να μην φορούν θρησκευτική ενδυμασία όταν συναντούν τους πελάτες της επιχειρήσεως του εργοδότη τους μπορεί να είναι κάτι αναγκαίο για την προστασία των ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών που είναι απαραίτητα για τη λειτουργία μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Εν πάση περιπτώσει, στην προκειμένη περίπτωση δεν φαίνεται να υπάρχει σχετική εθνική νομοθεσία η οποία να θεσπίστηκε με σκοπό την εφαρμογή της συγκριμένης παρεκκλίσεως.

Δεύτερον, η παρέκκλιση που προβλέπεται για την «περίπτωση των επαγγελματικών δραστηριοτήτων των εκκλησιών ή άλλων δημοσίων ή ιδιωτικών ενώσεων η δεοντολογία των οποίων εδράζεται στη θρησκεία ή τις πεποιθήσεις» δεν μπορεί να εφαρμοστεί εν προκειμένω, δεδομένης της φύσεως των δραστηριοτήτων της Microrole.

Ως εκ τούτου, κατά τη γενική εισαγγελέα, η απόλυση της A. Bougnaoui συνιστούσε άμεση διάκριση, ως προς την οποία καμία από τις παρεκκλίσεις που προβλέπονται στην οδηγία δεν δύναται να τύχει εφαρμογής.

Τέλος, η γενική εισαγγελέας εξετάζει εν συντομία τα νομικά ζητήματα που ανακύπτουν σε περίπτωση που κριθεί ότι η παρούσα υπόθεση αφορά εν τέλει περίπτωση έμμεσης διακρίσεως, είτε επειδή το Δικαστήριο θα διαφωνήσει μαζί της κατά την έκδοση της αποφάσεώς του είτε ενόψει νέων πραγματικών περιστατικών που μπορεί στη συνέχεια να προβληθούν ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου. Η γενική εισαγγελέας παρατηρεί ότι **επιχειρηματική πολιτική που επιβάλλει έναν εντελώς ουδέτερο ενδυματολογικό κώδικα είναι πιθανό να οδηγήσει σε έμμεση διάκριση. Μια τέτοια πολιτική μπορεί να δικαιολογηθεί μόνο αν επιδιώκει θεμιτό σκοπό και αν είναι σύμφωνη προς την αρχή της αναλογικότητας.** Μια ουδέτερη ενδυματολογική πολιτική θα μπορούσε να είναι προς το συμφέρον της επιχειρήσεως του εργοδότη και, επομένως, να αποτελεί θεμιτό σκοπό. Ωστόσο, η γενική εισαγγελέας επισημαίνει ότι δύσκολα μπορεί να γίνει αντιληπτό με ποιον τρόπο, στην προκειμένη περίπτωση, η απαγόρευση της Microrole θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι συνάδει με την αρχή της αναλογικότητας. Αυτό, όμως, τελικά, είναι ζήτημα το οποίο απόκειται στο εθνικό δικαστήριο να επιλύσει.

ΥΠΟΜΝΗΣΗ: Οι προτάσεις του γενικού εισαγγελέα δεν δεσμεύουν το Δικαστήριο. Έργο του γενικού εισαγγελέα είναι να προτείνει στο Δικαστήριο, με πλήρη ανεξαρτησία, νομική λύση για την υπόθεση που του έχει ανατεθεί. Η υπόθεση τελεί υπό διάσκεψη στο Δικαστήριο. Η απόφαση θα εκδοθεί αργότερα.

ΥΠΟΜΝΗΣΗ: Η προδικαστική παραπομπή παρέχει στα δικαστήρια των κρατών μελών τη δυνατότητα, στο πλαίσιο της ένδικης διαφοράς της οποίας έχουν επιληφθεί, να υποβάλουν στο Δικαστήριο ερώτημα σχετικό με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ή με το κύρος πράξεως οργάνου της Ένωσης. Το Δικαστήριο δεν

αποφαίνεται επί της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου. Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να επιλύσει τη διαφορά σύμφωνα με την απόφαση του Δικαστηρίου. Η απόφαση αυτή δεσμεύει, κατά τον ίδιο τρόπο, τα άλλα εθνικά δικαστήρια που επιλαμβάνονται παρόμοιου προβλήματος.

Ανεπίσημο έγγραφο προοριζόμενο για τα μέσα μαζικής ενημερώσεως, το οποίο δεν δεσμεύει το Δικαστήριο.

Το [πλήρες κείμενο](#) των προτάσεων δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα CURIA κατά την ημερομηνία αναπτύξεώς τους

Επικοινωνία: Estella Cigna-Αγγελίδη ☎ (+352) 4303 2582

Στιγμιότυπα από την ανάπτυξη των προτάσεων διατίθενται από το «[Europe by Satellite](#)» ☎ (+32) 2 2964106